



Erbek, İ. & Eskimen, A. D. (2023). Analyzing the stories in oghuzlama in terms of values education , *International Journal of Eurasian Education and Culture* , 8(23), 2062-2097.

DOI: <http://dx.doi.org/10.35826/ijoecc.797>

Article Type (Makale Türü): Research Article

ANALYZING THE STORIES IN OGHUZLAMA IN TERMS OF VALUES EDUCATION¹

İsmail ERBEK

Dr. Ali Güral Lisesi, Kütahya, Turkey, iserbek@hotmail.com
ORCID: 0000-0002-2017-4142

Ayşe Derya ESKİMEN

Doç. Dr. Kütahya Dumlupınar University, Kütahya, Turkey, aysederya.eskimen@dpu.edu.tr
ORCID: 0000-0002-9155-9971

Received: 21.02.2023

Accepted: 18.09.2023

Published: 01.10.2023

ABSTRACT

Values education aims to raise individuals who have a well-established character, good morals and are beneficial to themselves, their families and society. Students acquire values from the environment they live in, the school they attend, and different media such as TV and the internet. Schools play a major role in helping individuals acquire values. Among the courses at school, the Turkish language and literature course stands out because it is closely related to all areas of life and people. The main material used in the Turkish language and literature course is the texts in the textbook. In this study, the values mentioned in the stories of Oghuzlama, which is a rewriting of Dede Korkut Tales in verse form, were determined, and document analysis, one of the qualitative research methods, was used for this process. The root values mentioned in the 2018 Turkish Language and Literature Teaching Program were taken into consideration while analyzing the sentences in the stories with the document analysis method. According to the results of the research, most of the values are covered in the lengths. Cultural values of Oghuz society such as forgiveness, being merciful, behaving in accordance with one's position in society, respecting elders, getting up early, being hardworking, and not being named without showing bravery are present in almost every story to a great extent. Since the stories in Oghuzlama contain various national and universal values intensively, the use of these texts in Turkish language and literature textbooks will significantly serve to give root values to students.

Keywords: Oghuzlama, root value, Turkish language and literature course, textbook

¹ This study was produced from İsmail Erbek's doctoral dissertation titled "Epic teaching in the Republican Era, Oguznames and Hasan Basri Gocul's Oguzlama".

INTRODUCTION

Values are all the material and spiritual elements (social, cultural, economic and scientific values) that a nation possesses. Values education, on the other hand, is the process of ensuring that the individual knows himself/herself, realizes his/her positive and negative aspects, ensures that his/her ideas and actions are in harmony with the society, connects the individuals who make up the society, makes the members of the society happier and more peaceful, protects individuals, and for this purpose, transferring and gaining values to all individuals. Value education is to ensure that individuals are equipped to perform all human activities (Ulusoy & Dilmaç, 2018, p. 7). Values education is the process of building individuals who have a well-established character, have good morals, and are beneficial to themselves, their families and society. In the acquisition of values to the individual, the child's family, the school where he/she is educated, the people in his/her environment, the television he/she watches, the internet and social media he/she follows are influential. Schools, which undertake the task of educating children consciously, of course have the most important share in child education. Values education at school teaches the individual how to live in society. Akbaş (2008) states that educational institutions aim to teach students patriotism, hygienic lifestyle, orderliness, fairness, creativity, entrepreneurship, etc. He emphasizes that schools undertake the important task of imparting values to students (p.10). Yıldız (2017) emphasizes that all nations have their own unique value judgments and that the character of that nation can be protected by transferring these value judgments to new generations. He states that the transfer of value judgments to individuals is through three environments: the individual's imitation of the attitudes and behaviors of family members, the education he/she receives in the school environment where he/she receives education, and the social environments in which the individual enters. He adds that literary texts in literature books play a very important role in values education at school (p.473).

Values education, which is tried to be given to individuals in schools due to its individual and social importance, has naturally found its place in the Turkish National Education Law No. 1739, within the general objectives of Turkish National Education. The Law states that the aim of the Turkish national education system is "to develop individuals who are loyal to Atatürk's reforms and principles and Atatürk's nationalism; who adopt, protect and develop the national, moral, humanitarian, spiritual and cultural values of the Turkish nation; who love their family, homeland and nation and always strive to glorify them; to raise constructive, creative and productive citizens who have a balanced and healthy personality in terms of body, mind, morals, spirit and emotions, the power of free and scientific thinking, a broad world view, respect for human rights, entrepreneurial, responsible to society, constructive, creative and productive" (Turkish National Education Law No. 1739).

Values education has been one of the important agenda items in the National Education Councils organized since 1939. As it is known, the decisions taken in National Education Councils assume an important function in determining the direction of Turkish national education. The National Education Council is the top advisory board of the Ministry of National Education. It analyzes the education system to make it more qualified and takes

advisory decisions. In this context, decisions were taken and recommendations were presented in the National Education Councils to solve the problems of the education system (Deniz, 2001, p.177).

In the 2nd National Education Council organized in 1943, the qualities that the Turkish child should have were expressed as follows: The Turkish child lives in line with good and correct values and instills these values in the society. He endeavors to be useful to his nation. He is happy with the happiness of his nation. He fulfills his duties meticulously. Seeks its rights and respects the rights of others. They act in accordance with the law. Commit good and right deeds. Courageously defends what is right and good. Cooperate with other citizens in social affairs. Protects and enriches the material, spiritual, humanitarian and national values inherited from their ancestors and passes them on to succeeding generations. They are not selfish. They are truthful and sincere in everything they do. Avoids ostentation and charlatanism. He values justice to the utmost. He attaches great importance to the family. He is not arrogant and extravagant. He is generous. He is merciful and compassionate (2nd National Education Council, p.104-106).

The IX. th National Education Council emphasized that the Turkish National Education system aims to raise individuals who are devoted to Atatürk's revolutions and Turkish nationalism; who adopt, preserve and develop the material and spiritual values of the Turkish nation; who are physically, mentally, morally and spiritually mature; who respect human rights; who are responsible, constructive, creative and productive (IXth National Education Council, 24 June-4 July 1974).

In the XVIII. th National Education Council, it was decided to carry out studies to develop human, moral, social, cultural and democratic values at school (XVIIIth National Education Council, November 1-5, 2010).

Values education, which is so important, has of course also found its place in the Turkish Language and Literature Teaching Curriculums. For example, in the 1952 TLLC, it was emphasized that the texts to be selected for the textbooks should have a content that would contribute to the intellectual development of the students along with information on literary arts. In the 1960 TLLC, it was stated that the texts should put the student in direct contact with the artist, and it was pointed out that the artists of the sample texts should be exemplary types (Yücel, 2017, p.131). In 1992 TLLC, in the general objectives section, it was emphasized that the aim was to raise students as individuals with national and spiritual values, and for this purpose, the necessity of making use of national works was emphasized (TLLC, 1992, pp.814-817). In the 2015 TLLC, it is stated that through literary texts, students will recognize the main characteristics of Turkish literature and culture, important artists and their works, and thus adopt national, spiritual and universal values (TLLC, 2015).

The 2018 TLLC states that secondary education aims to enable students to develop the competencies they have gained in lower education institutions and to make national and spiritual values a lifestyle. In the program, national values are defined as the sum of principles that form the perspective of curricula. In addition, values are stated as the source of the power the individual needs to cope with the problems he/she faces. In addition, it is

emphasized that values are not found in the curriculum piece by piece, unit by unit; they permeate every part of the curriculum. The "root values" in the curricula are expressed as *justice, friendship, honesty, self-control, patience, respect, love, responsibility, patriotism, and helpfulness* (TLLC, 2018, p.5). The attitudes and behaviors related to these root values are stated by the Ministry as follows:

Table 1. Values and Attitudes and Behaviors Related to Values (Ministry of National Education, 2017, p. 22)

| |
|---|
| <i>justice</i> sharing, fairness, equal treatment, ... |
| <i>friendship</i> understanding, solidarity, trust, loyalty, altruism, loyalty, helpfulness |
| <i>honesty</i> clarity and intelligibility, smoothness and stability, truthfulness, reliability, trustworthiness, keeping one's word... |
| <i>self-control</i> taking responsibility for one's behavior, controlling one's behavior, having self-confidence, apologizing when necessary... |
| <i>patience</i> , being resilient and enduring, persevering, enduring, knowing how to wait, persevering... |
| <i>respect</i> taking into account the status, characteristics and situation of the interlocutor; treating others as one would like to be treated, humility, valuing other people's personalities ... |
| <i>love</i> , caring for family unity, altruism, expressing love appropriately, sacrifice, trust, compassion, loyalty... |
| <i>responsibility to fulfill</i> one's responsibilities towards one's homeland, to keep one's word, to be consistent and reliable towards oneself, one's environment and one's family, to take the consequences of one's actions... |
| <i>patriotism</i> , diligence and productivity, solidarity, sensitivity to historical and natural heritage, caring for the community, obeying rules and laws, being loyal, participation... |
| <i>helpfulness</i> generosity, cooperation, sharing, solidarity, support, compassion, hospitality... |

As mentioned, texts in Turkish language and literature textbooks are of great importance in terms of values education. The stories in Hasan Basri Gocul's *Oghuzlama* can be used effectively in Turkish language and literature textbooks to transfer values to young people. This is the focus of the study. The work differs from the Dede Korkut stories in the form of a rewriting of Dede Korkut stories in the following ways: Although the Dede Korkut Tales are written in mixed verse and prose form, *Oghuzlama* is written entirely in verse form and with the use of intertextuality techniques (harmonization, rewriting, reduction, expansion, etc.). *Oghuzlama*, the main text, transformed the sub-text, the Dede Korkut stories, in form. This transformation did not disturb the language and style of the Dede Korkut stories. The poetic, harmonious, simple, clear, unadorned discourse of the Dede Korkut Tales, which is the sub-text, has been preserved in *Oghuzlama*, which is the upper text (Erbek, 2021, p.210). The fact that the work has a completely poetic, harmonious discourse in verse, which emphasizes folk sayings, idioms and proverbs, will contribute to the students' acquisition of values with interest and love.

There are 11 of the Dede Korkut epics in the work:

1. The story of Bogac
2. The story of Deli Dumrul
3. The story of Kan Turalı
4. The story of Emren
5. The story of Basat
6. The story of Seğrek
7. The story of Alplarbaşı Salur Kazan Bey (sacking of his house)
8. The story of Alplarbaşı Salur Kazan Bey (captivity of his son)

9. The story of Alplarbaşı Salur Kazan Bey (his captivity)
10. The story of Bamsı Beyrek
11. The story of Alplarbaşı Salur Kazan Bey (killing of his uncle)

Among the studies conducted in the literature, Eskimen (2018) states that 19 texts in the 9th grade Turkish language and literature textbook and 9 texts in the 10th grade textbook do not contain the root values mentioned in the Program (p.65). In this respect, new texts should be considered for Turkish language and literature textbooks. Hasan Basri Gocul's *Oghuzlama*, a poetic epic text, could be a good alternative for textbooks. This is the starting point of the study. In the study, the values in *Oghuzlama* were extracted, and thus, the usability of the eleven stories. The question sought to be answered in the study is what are the values in *Oghuzlama*.

METHOD

Research Model

The study is a descriptive research as it describes a situation through document analysis. Document analysis technique was used to collect data in the study. Document analysis is also seen and defined as a data collection technique that covers the analysis of written materials containing information about the phenomena intended to be researched and can be used as a data collection tool alone (Yıldırım & Şimşek, 2006). Hasan Basri Gocul's verse epic named *Oghuzlama*, which was analyzed as a study document, was published by Bayrak Publishing in 2009.

Data Collection

The data in the study were obtained from Hasan Basri Gocul's book *Oghuzlama*. The root values in the Turkish language and literature curriculum, as in every curriculum put forward by the Ministry of National Education in 2018, were examined by document analysis technique. The reliability of the research was found to be 86 by using Miles and Huberman (1994), $Reliability = \frac{Consensus}{(Consensus + Disagreement)} \times 100$ formula for the similarity rate of the root values determined for the data coded separately by the researchers.

Data Analysis

The data obtained from *Oghuzlama* were analyzed with a descriptive analysis approach. According to Yıldırım and Şimşek (2006), in descriptive analysis, the data obtained are summarized and interpreted according to predetermined themes. The data obtained can be organized according to the themes revealed by the research questions, or they can be presented using the questions or dimensions used in the interview and observation processes. In descriptive analysis, direct quotations from the data subject to the research are frequently used. In this regard, the findings section of the study was formed by quoting verbatim from the sections of *Oghuzlama*. A table (Table 2) was created for the number of root values in the work and the pages with root values. The values of the stories in *Oghuzlama* were determined by taking into account the values specified in the 2017 draft

program and the attitudes and behaviors of these values; the findings were presented with direct quotations by giving one or two examples of the values identified. The study is limited to the verse epic text Oghuzlama published by Bayrak Publications in 2009.

FINDINGS

Values in the stories of Oghuzlama:

Tablo 2. Root Values Detected in Hasan Basri Gocul's Oghuzlama, Number of Root Values, Root Values

| Root Values | Number of root values in the Oghuzlama | Pages with root values |
|----------------|--|---|
| Love | 47 | 57, 79, 80, 81, 84,85, 88, 98,112, 113, 119, 120, 138, 142, 144, 145, 157, 162, 164, 166, 171, 178, 179, 199, 202, 221, 228, 240, 246, 258, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 273, 307, 309, 337, 340, 345, 349, 384, 448, 457, 461 |
| Helpfulness | 19 | 45, 49, 50, 54, 55, 75, 139, 140, 141, 142, 279, 283, 302, 305, 307, 336, 365, 466, 504 |
| Respect | 19 | 43, 46, 55, 61, 63, 64, 177, 180, 238, 239,240, 324, 331, 337, 372, 406, 407, 413, 423 |
| Patriotism | 18 | 45, 124, 141, 142, 156, 161, 207,243, 244, 245, 294, 305, 306, 322, 360, 405, 442, 494 |
| Honesty | 7 | 65, 66, 69, 143, 319, 331, 461 |
| Patience | 6 | 77, 116, 244, 344, 384, 385 |
| Responsibility | 6 | 83,142,181, 187, 291, 340 |
| Friendship | 5 | 43, 344, 360, 389, 421 |
| Justice | 4 | 48, 49, 54, 494 |
| Self-control | 4 | 120, 121, 324, 503 |

1. Justice

Attitudes and behaviors related to the value of *justice* are treating people equally and sharing what you have with the people around you. Examples of this value in Oghuzlama are as follows:

Kazan Bey gives a plundered meal as is customary, but he does not act in a fair and customary manner and invites only the Inner Oghuz beys. This causes justified sadness and resentment among the Dış Oghuz. Bey have to be fair to the people. In the story, Bey's unjust behavior causes serious problems that cannot be reversed.

“ ...

Wolf-eyed, horse-mouthed, bow-browed Uruz Koca:

"How could you not be offended by Kazan's behavior?

He had his house ransacked without the knowledge of the Dış Oghuz?

He must have a grudge against us!"

Bey Emen roared like a wounded lion:

"He would have called us if he was in distress!"
Kazan's invitation to İç Oghuz as one
It has provoked animosity on the other side". (p.494)

2. Friendship

Some attitudes and behaviors associated with the value of *friendship* are thinking of others, trusting people, understanding, solidarity, loyalty, faithfulness and cooperation. Example of this value in Oghuzlama is as follows:

On his way to rescue his father, Kazan Bey, who is held captive in Toman's castle, Uruz asks for help from Kazan Bey's braves. Sixteen braves show loyalty and set out with him to rescue their master. This situation stands out as an indication of friendship, of not leaving one's friends alone when they are in a difficult situation, of standing behind them to the death. This episode is also an example of faithfulness, loyalty and solidarity, attitudes and behaviors related to the value of friendship:

" ...
Sixteen men dismounted and chased Uruz,
They beat the castle gate with maces.
It took them a very short time to break down the door...
They put many monks to the sword." (p.389)

3. Honesty

Some attitudes and behaviors related to the value of honesty are clarity and intelligibility, truthfulness, stability, reliability and keeping one's word. Examples of this value in Oghuzlama are as follows:

Yalincık is famous for telling lies. He leaves his friend Beyrek in the hands of the enemy. Then he turns around and lies that he is dead and prepares for his marriage with his lover Banı Çiçek. What he does is so bad that Beyrek feels great wrath against Yalincık. He thinks of giving the death penalty in a very cruel way (p.499.) The punishment for Yalincık's lies is not physical but moral. Yalincık passes under Beyrek's sword. In Oghuz, passing under the sword requires absolute forgiveness. Beyrek forgives him according to the custom. The prohibition of lying is emphasized by exposing Yalincık (Abdulla, 2015, p.152).

In the following poem fragment, Bamsı Beyrek lists the qualities he admires in Banı Çiçek. One of his favorite qualities is that she keeps her word. In fact, being truthful and honest is praised in many parts of the stories:

" ...
The waist is thin and the shoulders are broad,
The rosy cheek and white back are mottled.

She is very safe in terms of keeping promises." (p.461)

Again in the Kan Turalı story, it is praised that the people of Oghuzeli never tell lies and that everything they say is based on the truth:

"Their speech is based on truth,
There is no one who adds a lie to the truth." (p. 143)

4. Self Control

Some attitudes and behaviors associated with the value of self-control are being in control, taking responsibility for one's actions, being self-confident, and apologizing to one's interlocutor when one makes a mistake. In Oghuz, one is not even given a name until he has demonstrated skill and proved his worthiness. This age is usually expressed as 15 years of age when he completes puberty. The character traits of the Oghuz alpine are exemplary. The only exception is Deli Dumrul, who is shown as self-controlled, honest, brave, valiant and fair-minded in the stories. He does injustice to people. However, when he does the same insolence against God, he is corrected by God. In another story, Kazan Bey has spent years on the battlefields. He is very confident in his valor and sword. He has spent years, sacrificed a lot and spent a lot of effort on his way to becoming an alpine. As a result of these efforts, he became a valiant person who could never be defeated. He is very confident in himself. And the results of his battles justify this confidence. In one battle, Kazan Bey calls out as follows:

"On the battlefields
I've grayed my hair and beard!
Whoever I fought with
I got him for sure!
My greatest skill
I saved it for this day!
Many lords fought with Kazan,
One by one they returned, drenched in blood." (p.324)

5. Patience

Some attitudes and behaviors related to the value of patience are perseverance, endurance, knowing how to wait, fortitude and perseverance. Examples of this value in Oghuzlama are as follows:

In the story of Alparbaşı Salur Kazan (his captivity), Uruz Bey wants to set out alone to rescue his father from captivity. His mother Burla Hatun advises him patience. Because impulsive behavior leads to disappointment. The mother expresses this to her son based on her experience. Impatience is madness. Impatience and acting without a plan and program will not bring good results:

" Poetic Utterance

Are you crazy, son? Such revenge?

Do you ever go to a foreign province all alone?

Let alone fighting, I et alone saving your ancestor,

You will stay on the road, in the town and be eaten by wolves and birds.

You will move on, patience is the beginning of everything,

Just be patient, it won't crack!...

Many tears leaked from Burla's eyes." (p.384)

Uruz Bey's uncle Kara Güne also advises patience to his nephew. Everything has its time. Patience is the work of a wise person. The end of patience is salvation. It is also essential to listen to advice. The patient will be rewarded.

Patience is instrumental in warding off trouble:

" Poetic Utterance

We are troubled with our ancestor's captivity,

Your thought is our thought, your wish is our wish!

The time for revenge will surely come,

Surely one day the kindling of desire will burn!

The wise love patience.

Patience will ward off trouble.

It is better not to hurry than to hurry,

Come and bow to your preacher!" (p.385)

6. Respect

Some of the attitudes and behaviors associated with the value of respect are humility, treating others with empathy, valuing the personalities of others, and considering the status of the people they deal with. Examples of this value in Oghuzlana are as follows:

In the Bamsı Beyrek story, the merchants who bring goods kiss the hand of his son Bamsı Beyrek, not of Kam Büre Bey, when they enter the Bey's tent. This is seen as indecency and requires an immediate apology. Kam Büre Bey intervenes immediately. He warns the merchants about decorum. Kam Büre Bey warns those who misbehave and wishes to correct them. Disrespect is not tolerated in Oghuz, in fact it is not tolerated at all. In Oghuz, everyone has to behave in accordance with traditions and customs, and when they do not, they are subjected to sanctions. In the following episode, the merchants who do not behave in accordance with the status of Bey and disrespect him are warned by Bey:

"Poetic Utterance

Everything has its manners
They have manners.
I've got goose bumps.
While his ancestor stood
Unkissable son's hand!
Since I reached this age
I didn't see you guys,
Apologize quickly!" (p.423)

Pride and arrogance are not tolerated behaviors among Oghuz. In the following episode, Boğaç moves away from the value of humility and becomes arrogant and proud when he is given the lordship. He distances himself from the forty braves, does not mention their names, does not invite them to his assemblies. As a result, there is unrest in the society and the forty braves with him bear him a grudge:

"WHAT ABOUT THE THRONE WITHOUT LUCK? "THE THRONE DOESN'T CHANGE FORTUNE!
...
Boğaç Bey did not remember his forty ancestors.
If we are despised, will it hurt?
That's why forty of the forty braves have a grudge!
Forty friends with a single trouble gathered in a remote place
Here they talked secretly in private.
While we stood proud on his throne, Boğaç
Forty mouths united in revenge with these words: "(p .63)

The whole society has great respect for Bayındır Khan, the Khan of Khans, the greatest ruler of the Oghuz. Acting in accordance with the status of the interlocutor is an attitude of respect. Beğil Bey also respects him and shows exemplary manners towards him. This respect is recognized by the Khan, who rewards him for his good manners. Because in Oghuz, good, positive and valuable behaviors are rewarded:

"ONE QUESTION: IS YOUR SKILL YOUR HORSE OR YOUR MAN?
...
His manners towards the Khan were unparalleled.
Out of respect, the Great Khan of Khans
He gave him plenty of money, servant, underwear, horse, bayonet." (p.177)

In Oghuz, respect for elders is embodied by kissing hands. Elders are consulted and their permission is sought for important matters. Eğrek also kisses his hand and asks Salur Kazan Bey's permission when he sets off for battle:

" Poetic Utterance

...

Let me fight a mighty battle,

I'll match myself

To the gentlemen in my country,

I'll sit anywhere!

He kissed hands and got permission from Kazan for offense" (p.239)

7. Love

Some of the attitudes and behaviors related to the value of love are expressing love appropriately, sacrifice, trust, compassion, valuing family, being altruistic and loyal. Examples of this value in Oghuzlama are as follows:

In almost all of the stories in Oghuzlama, love is present in different forms: Maternal love, filial love, love for one's spouse, paternal love, love for nature, love for one's siblings, etc... In addition, the stories attach great importance to the family and the child.

For example in the story of Bogaç, forty valiant men bear a grudge against Boğaç Khan, who is proud of his lordship, and malign him to his father Dirse Khan. Dirse Khan wounds his son Boğaç, whom he thinks will rebel against him, while hunting. Bogaç's mother is devastated when her beloved son, whom she had eagerly awaited to return from the hunt, does not return, and the pain of a son burns her heart. Then she takes forty thin-waisted girls with her and goes in search of her son (p. 66).

As another example, in the story of Deli Dumrul, Deli Dumrul goes home to say goodbye to his beloved wife and two young children before Azrail takes his life. Hearing that her husband's life will be taken by the Al-Winged Grim Reaper, she agrees to give her life so that her beloved husband will be spared. She values her husband very much because he is both the father of her children and her husband (p.98)

In the story of Segrek, when Segrek learns that his older brother Eğrek is in captivity, he cannot rest for a moment. Even before he gets married, he sets out to rescue him. His love for his brother overrides everything else. The hero risks death to save his brother. To his ancestor who tries to dissuade him from leaving, Segrek calls out as follows:

"...

And is it right to avoid death?

Is one life too much for a brother, for a brother?" (p.261)

The alps in Oghuzlama love their horses so much that they see them as their brothers. Because his horse makes him an alpine, sometimes he is the only companion, the only confidant of the alpine for months. Even the skill in victory is attributed to him. In the following passage, the hero expresses his love for his horse with an oath:

I'm not lying, I swear by the book

I don't call you "my horse", I call you "my brother"! " (p.457)

The horse is the friend and confidant of the valiant, his closest helper. It is a pioneer in the success of the valiant and is considered superior to the valiant (Aliyev, 2018, p.112).

In Oghuz tradition, the son is sacrificed to the ancestor. The ancestor-father is so precious that the hero is willing to give up even his religion, but he is never willing to give up his ancestor. Uruz, who wants to save his father Salur Kazan, says to his mother who tries to turn him away from his path:

" Poetic Utterance

Oh, kiss your mouth, stop begging,

My religion can change, my decision cannot.

I'll go alone, even without an assistant,

"Son, sacrifice to the ancestor!" the law says." (p.384)

There is also a great love for the elements of nature. In Kan Turalı tale, as the two lovers ride their horses, nightingales are singing, the waters are gurgling, and the scent of flowers surrounds them. In the stories, the elements of nature are often described and the beauty of the Oghuz homeland is emphasized. This situation is also closely related to the love of homeland:

" Their beautiful solitude was unique:

Nightingales were singing on the branches,

The smell of a thousand and one flowers overwhelmed you,

The screaming water was caressing the souls...

They sat for a long time; they ate and drank." (p.164)

8. Responsibility

Some attitudes and behaviors related to the value of responsibility *are* being responsible towards oneself, one's environment, family and homeland, keeping one's word, consistency and reliability. One of the examples of this value in Oghuzlana is related to responsible people:

In a poem fragment in the Kan Turalı story, it is emphasized that Oghuz people have obligations towards the society; in this respect, the society is sensitive to individuals fulfilling their responsibilities towards the society:

"They do not like those who get up late and go to bed early" (p.142)

Dirse Khan, who believes the words of forty traitors and seriously wounds his son with an arrow, realizes that he has

"My share of the blame is very big,
Where is the bow I stretched for my son?
Prepare the arrows so I can offer my bosom!
Forty guards from the hazel eye,
I shed tears!" (p.83)

9. Patriotism

Some attitudes and behaviors related to the value of patriotism are diligence, solidarity, adherence to rules and laws, loyalty, sensitivity to historical and natural heritage, caring for the community and participation. Examples of this value in Oguzlama are as follows:

In the story of Kan Turalı, Kan Turalı glorifies his homeland, Oghuzeli, with words of praise. Oghuzeli is the homeland, the most beautiful homeland, the best warriors come from Oghuzeli:

"Poetic Utterance
...
May God protect me from lying,
My beloved homeland is Oghuzeli,
The most beautiful of all recognized dormitories!
If you're looking for strong fighting men
There you will find the choicest!..."(p.141)

Basat's name is given in accordance with the traditions and in accordance with the traditions:

"Now I will name you according to tradition,
My son, my son, let it be your name (BASAT)!
I named him, may God Almighty give him life... " (s.207)

When Salur Kazan introduces himself to his son Uruz, he emphasizes that his homeland is Oghuzeli. Bey is proud that Oghuzeli is his homeland, he states this emphatically:

"Poetic Utterance
My name is Salur Kazan,
Oghuzeli is my homeland!" (p. 405)

10. Helpfulness

Some attitudes and behaviors related to the value of helpfulness are generosity, cooperation, compassion, hospitality, sharing, support and solidarity. Examples of this value in Oghuzlama are as follows:

In Oghuz, feeding the hungry and being generous is an appreciated behavior. Dirse Khan boasts of his generosity in the story of Boğaç. His door is open to everyone, he feeds the hungry, he is generous, merciful; because he is a distinguished Bey. He became distinguished partly because of his generosity and bravery:

"Poetic Utterance

My door is open, my table is wide,
Feeding the hungry is my favorite job,
I'm a gentleman with a distinguished name!
Instead of fighting a thousand enemies" (p. 49)

CONCLUSION and DISCUSSION

The findings regarding the values in the Oghuzlama, which is the main question of the study, indicate that the stories in Oghuzlama have all of the root values, attitudes and behaviors related to them, which are aimed to be acquired by students in the 2018 Turkish Language and Literature Curriculum. In addition to these universal values, national and religious values are also included in the work. In the stories, great importance is attached to the family and the parents are treated with great respect and love by the children. In the stories of Boghach, the hero rescued his father from the hands of the enemy, who had mortally wounded him as a result of misguidance, and showed a great example of loyalty. There is a great love for the elements of nature, and the water and the tree are addressed with loving words. The value of honesty is addressed in the stories in the form of being fair, showing loyalty, not lying, and punishing those who lie. The value of respect is manifested in different ways such as respect for the spouse, respect for parents, respect for the Khan, Bey, respect for elders, respect for tradition. The value of generosity and hospitality is seen in the stories in the form of organizing a toy, hosting guests, feeding the hungry, and clothing the naked. Sharing is considered very important in Oghuz. In fact, this is considered one of the indicators of principality. Again, the qualities of Oghuz women such as being hardworking, skillful, valiant and skillful are among the examples that will point to the value of women for today.

The suggestion that chapters from Oghuzlama can be included in the Turkish language and literature textbook is important not only in terms of containing root values but also in terms of meeting the educational functions of epics-stories. Because epics have qualities such as ensuring and protecting national morality and consciousness. They carry clues to Turkish culture and philosophy, value system and behavior patterns. In Oghuzlama, there are examples of this philosophy and behavior patterns such as the importance of feeding the hungry, sharing what you have, taking a name by showing heroism, love for the homeland, love and respect for ancestors, brothers, sisters, spouses and nature. Ferhan Oguzkan (2000) draws attention to the contribution of epics to the transfer of culture and the acquisition of values for children due to some of the motifs they tell and carry as follows: "Although the epics describe the greatness of a certain nation or race and the heroism of certain people in an exaggerated manner, such works are of great importance for children because they include motifs such as

bravery, strong and lasting love, pity, benevolence, love of country, and courage. Children read with pleasure and excitement national epics rewritten according to their level of comprehension and interest, or stories simplified from classical epics of other nations" (p. 69). Oghuzlama is a rewriting of the Dede Korkut text. Although it is not different from Dede Korkut narratives in terms of content and language, the fact that the work is entirely in verse form and its style may be remarkable for students. And again, the use of proverbs and idioms is also important in terms of expanding the vocabulary of students. For example; A son without manners does not pull the table / The passing time does not return with regret. / No one dies when the deadline does not come./ If the waters overflow, the sea does not fill./ There is no state in the man who keeps his heart high./ When the black ram is not slaughtered, the road is not taken./ The head is not turned without swinging the black sword./ If the snow falls, it will not stay in summer./ The grass will not stay in the fall (p.43). In addition, 141 different idioms are used 22 times in the work. For example, to spend chest, to give heart, to pass through the heart, etc. (Erbek, 2021, p.397). It also carries important materials for language due to its features such as including short, clear and precise sentences to folk culture assets and spoken language features and presenting the development of Turkish language. According to Mehmet Emin Bars (2008), proverbs, for example, are used extensively in Köroğlu Epic. These sayings, which are spoken for a certain occasion, aim to add clarity and strength to the meaning and common colloquial language is used. Sentences are short, precise and clear. The thought is given in a simple way (p. 221-222).

In the literature, there are studies on the values in epics and Dede Korkut narratives and their association with education (Yalçın & Şengül 2004; Şahin, 2009; Özbay & Karakuş Tayşi, 2011; Devci, Belet, & Türe, 2013; Öden, 2023). Şahin (2019), in his study, focuses on the concepts of goodness, benevolence and generosity and presents examples of goodness through people such as mother, father, religion, tradition and Dede Korkut. In Oghuzlama, goodness is evaluated within the values of friendship, love, and benevolence, and exemplifications are made through these values. Özbay and Karakuş Tayşi (2011) quantified the values in Dede Korkut narratives and listed the most common values as respect, followed by love, responsibility, solidarity and patriotism. There are examples of all these values in Oghuzlama. In Oğuzlama, the order of these values is love, benevolence, respect, patriotism, honesty, patience, responsibility, friendship, justice and self-control. In their study on the values in Hacı Bektaş-ı Veli's Velayetnamesi, Gürgil, Kılcan, Kılıçoğlu, and Kurtoğlu (2019) determined that the most common values are "respect", "benevolence", "love", "responsibility", "patience", "self-control", "honesty", "patriotism", "justice", and "friendship".

Devci, Belet and Türe (2013) list the values in Dede Korkut narratives as giving importance to family unity, love, honesty, respect, aesthetics, courage, honor, solidarity, patriotism, generosity and compassion. In Oghuzlama, which is the subject of our study, there are examples of each of these values. In his study on value transmission in Turkish epics, Öden (2023) analyzed the values in the Book of Dede Korkut, which has been translated into Turkey Turkish, and texts from Bashkir, Crimean-Tatar, Chuvash, Uyghur, Yakut, Gagauz, Nogay, Kyrgyz, Uzbek, Khakas, Kazakh epics based on Schwartz's value classification. It was determined that values and value priorities

can change according to time, space and social conditions, and that values and value priorities can change according to time, space and social conditions through Turkish epics.

In the literature, there are also studies examining the presence of each value - for example, hospitality (Altunbay, 2016); respect (Özdemir, 2017) - in the Dede Korkut book. In his study, Altunbay (2016) presented examples from Dede Korkut narratives on hospitality and organizing a toy and serving food. In our study, Oghuzlama (p. 49), hospitality, benevolence and feeding the hungry are also presented with examples. Özdemir (2017) identified examples of the value of respect in Dede Korkut narratives for children and parents, expressions of respect between spouses, great respect for elders and rulers, hand-kissing behavior and related examples reflected in language and behavior. In their study on Hacı Bektaş-ı Veli's Velayetnamesi (Velayetnamesi of Hacı Bektaş-ı Veli), Gürgil, Kılcan, Kılıçoğlu and Kurtoğlu (2019) stated that kissing hands is a sign of respect and allegiance. In Oghuzlama (p. 177), the whole society has great respect for Bayındır Khan, the Khan of Khans, the greatest ruler of the Oghuz. There are examples that Beğil Bey also respects him. In their study, Yalçın and Şengül (2004) emphasize the importance of education in Dede Korkut narratives in the axis of family, society and children. messages in narratives by stating that there are many values that are driven, They have evaluated the axis of the family and society's view of the child, the child's view of the family and society, and the consciousness created in the child's inner world.

SUGGESTIONS

Since the stories in Oghuzlama contain various national and universal values intensively, the use of these texts in Turkish language and literature textbooks will significantly serve to give root values to students. The stories of Oghuzlama can be used in text form together with the Dede Korkut narratives. This is because such texts have qualities such as maintaining national morality and consciousness, carrying clues to Turkish culture and philosophy, value system and behavior patterns. In Oghuzlama, examples of this philosophy and behavior patterns such as the importance of feeding the hungry and sharing what you have, the importance of taking a name by showing heroism, the place and importance of women, and other value systems and behavior patterns are included in Oghuzlama. Students' sensitivity to values can be improved with activities to be carried out in this regard. Since Oghuzlama is completely in verse and contains a large amount of folk sayings, idioms and proverbs, and dialectal features of different regions, activities for the language-narrative achievements of the Turkish language and literature curriculum can also be addressed.

ETHICAL TEXT

"This article is based on the journal's writing rules, publication principles, research and publication ethics rules, journal ethics rules has been complied with. The responsibility for any violations that may arise regarding the article belongs to the authors." This study does not require an ethics committee.

Author(s) Contribution Rate: In this study, the contribution rate of the first author was 60% and the contribution rate of the second author was 40%.

REFERENCES

- Akbaş, O. (2008). A General overview of value education movements . *Journal of Values Education* , 6 (16) , 9-27.
<https://dergipark.org.tr/en/pub/ded/issue/29184/312499>
- Aliyev, K. (2018). *Open book: Dede Korkut*. Ötüken.
- Altunbay , M. (2016). Hospitality and treat as a basic value in Dede Korkut's story. *Academic Overview Journal* , 56, 359-371. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/383407>
- Bars, M. E. (2008). Proverbs and some of the usages in the epic of Köroğlu. *Turkish Studies- International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 3 (4), 212-223.
<http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.365>
- Deniz, M. (2001). *The History of national education councils and their effects on education policies* [Master Thesis]. Süleyman Demirel University.
- Deveci, H. , Belet, D. & Türe, H. (2013). Values in Dede Korkut Stories . *Electronic Journal of Social Sciences* , 12 (46) , 294-321 . <https://dergipark.org.tr/en/pub/esosder/issue/6160/82817>
- Erbek, İ. (2021). *Republican period epic teaching, oguznameler and Hasan Basri Gocul's Oguzlama* [Doctoral Thesis]. Gazi University.
- Eskimen, A. D. (2018). 2018 Turkish language and literature course curriculum and values in 9th-10th grade Turkish language and literature textbooks. *International Journal Of Social Science*, 66, 51-67.
<http://dx.doi.org/10.9761/Jasss7549>
- Gocul, H., B. (2009). *Oghuzlama*. Bayrak Publishing.
- Gürgil, F., Kılcan, B., Kılıçoğlu, G. Kurtoğlu, F. S. (2019). An analysis of the root values in Hünkar Hacı Bektash Velî's Velayetname, *International Journal of Turkish Literature Culture Education*, 8(1), 446-461.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/teke/issue/44335/547963>
- Minister of National Education (2018). Secondary education Turkish language and literature course (Grades 9, 10, 11 and 12) Curriculum. Accessed from <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=353> on 07.08.2023.
- Minister of National Education Board of Education and Discipline (2017). On our studies on innovation and change in curriculum. 23123740_ProgramtanYtYmkitapYYY.pdf (meb.gov.tr) accessed on 09/08/2023.
- Minutes of the National Education Council. National education councils from past to present (meb.gov.tr), accessed on 10.08.2023.
- Oğuzkan, A. F. (2000), *Children's Literature*, Anı Publishing.
- Öden, M. U. (2023). *Value transfer in Turkish epics*. [Unpublished Doctoral Thesis]. Trakya University.
- Özdemir, C. (2017). Respect in the book of Dede Korkut. *Journal of Language and Literature Research*, 16, 7-29.
<https://dergipark.org.tr/en/pub/diledeara/issue/31757/349917>
- Şahin, V. (2009). The culture of goodness in Dede korkut stories. I. National Goodness Symposium, Elazığ.
http://turkoloji.cu.edu.tr/HALKBILIM/veysel_sahin_dede_korkut.pdf
-

- Turkish Language and Literature Teaching Program (1992). T.C. Ministry of National Education Journal of Communiqués, 55, 2370, (November 9, 1992), 814-839.
- Ulusoy, K., & Dilmaç, B. (2018). *Value education*. Pegem Academy.
- Yalçın, S. K., & Şengül, M. (2004). The Values that Dede Korkut's stories put forward for child education and an evaluation on a character they aimed at raising in them, *Firat University Journal of Social Sciences*, 14 (12), 209-223.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). *Qualitative research methods in social sciences* (6th edition). Seçkin Publishing House.
- Yıldız, N. (2017). A Manas book prepared for literature and values education for children. In the 2nd *International Symposium on Teaching Turkish Language and Literatures*. Gazi University Printing House.
- Yücel, A. (2017). Ideal human understanding in texts in Turkish language and literature books. In the 2nd *International Symposium on Teaching Turkish Language and Literature*. Gazi University Printing House.

OĞUZLAMA'DAKİ BOYLARIN DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ²

öz

Değerler eğitimi; karakteri oturmuş, iyi ahlak sahibi, kendisine, ailesine ve topluma faydalı bireyler yetiştirmeyi amaçlar. Öğrenciler değerleri, yaşadıkları çevreden, öğrenim gördükleri okuldan, TV, internet gibi farklı medya ortamlarından edinmektedirler. Değerleri bireylere kazandırmada başat rol okullara düşmektedir. Okuldaki dersler içerisinde de hayatın her alanıyla ve insanla yakından ilişkili olması hasebiyle Türk dili ve edebiyatı dersi öne çıkmaktadır. Türk dili ve edebiyatı dersinde kullanılan ana materyal, ders kitabındaki metindir. Çalışmada, Dede Korkut Hikâyeleri'nin manzum formda yeniden yazımı olan Oğuzlama'nın boylarında geçen değerler belirlenmiş, bu işlem için nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman incelemesi kullanılmıştır. Boylardaki cümleler doküman incelemesi yöntemi ile analiz edilirken 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı'nda bahsi geçen kök değerler göz önüne alınmıştır. Araştırmanın sonucuna göre değerlerin büyük kısmı boylarda işlenmektedir. Affetmek, merhametli olmak, toplum içerisinde konumuna uygun şekilde davranmak, büyüklere saygıda kusur etmemek, erken kalkmak, çalışkan olmak, yiğitlik göstermeden ad alamamak gibi Oğuz toplumunun kültürel değerleri; hemen her boyda büyük oranda bulunmaktadır. Oğuzlama'daki boylar çeşitli millî ve evrensel değerleri yoğun şekilde içerdiğinden Türk dili ve edebiyatı ders kitaplarında bu metinlerin kullanılması kök değerlerin öğrencilere verilmesine ciddi ölçüde hizmet edecektir.

Anahtar kelimeler: Oğuzlama, kök değer, Türk dili ve edebiyatı eğitimi, ders kitabı.

² Bu çalışma İsmail Erbek'in "Cumhuriyet Döneminde Destan Öğretimi, Oğuznameler ve Hasan Basri Gocul'un Oğuzlaması" başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

GİRİŞ

Değer, bir milletin sahip olduğu maddi ve manevi unsurların (sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerler) tümüdür. Değerler eğitimi ise bireyin kendini tanımasını, artı ve eksi yönlerinin farkına varmasını, fikirlerinin ve fiillerinin toplumla uyumlu olmasını temin etme; toplumu oluşturan bireyleri birbirine bağlama, toplum fertlerini daha mutlu ve daha huzurlu hale getirme, bireyleri koruma, bunun için değerleri bütün bireylere aktarma ve kazandırma sürecidir. Değer eğitimi, bireylerin bütün insani etkinlikleri gerçekleştirecek donanıma sahip olmalarını sağlamaktır (Ulusoy ve Dilmaç, 2018, s. 7). Değerler eğitimi, karakteri oturmuş, iyi ahlâk sahibi, kendisine, ailesine ve topluma faydalı bireyler inşa etme sürecidir. Değerlerin bireye kazandırılmasında çocuğun ailesi, tahsil gördüğü okul, yaşadığı çevredeki insanlar, izlediği televizyon, takipte olduğu internet ve sosyal medya tesirlidir. Bilinçli şekilde çocuğu eğitime görevini üstlenen okullar tabii ki çocuk eğitiminde en önemli paya sahiptir. Okuldaki değerler eğitimi, bireye toplum içerisinde ne şekilde yaşaması gerektiğini öğretir. Akbaş (2008), eğitim kurumlarının öğrencilere vatanperverliği, hijyenik yaşam tarzını, düzenliliği, adaletli olmayı, yaratıcılığı, girişimciliği vb. kazandırmayı hedeflediğini belirtir. Okulların değerleri öğrencilere vermek gibi önemli bir vazife üstlendiklerini vurgular (s.10). Yıldız (2017) da bütün ulusların kendilerine özgü değer yargılarının bulunduğunu, bu değer yargılarının yeni nesillere aktarımıyla o ulusun karakterinin korunabileceğini vurgular. Değer yargılarının bireylere aktarımının üç ortam vasıtasıyla olduğunu söyler: bireyin aile üyelerinin tavır ve davranışlarını örnek alması, öğrenim gördüğü okul ortamında aldığı eğitim ve bireyin içine girdiği sosyal ortamlar. Okuldaki değerler eğitiminde edebiyat kitaplarındaki edebî metinlerin çok mühim rol üstlendiğini de ekler (s.473).

Bireysel ve toplumsal önemi dolayısıyla okullarda bireylere verilmeye çalışılan değerler eğitimi, tabii olarak 1739 Sayılı Türk Millî Eğitim Kanunu'nda, Türk Millî Eğitimi'nin genel amaçları içerisinde kendisine yer bulmuştur. Kanun'da Türk millî eğitim sisteminin amacının "Atatürk inkılâp ve ilkelerine, Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin millî, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini sevip daima yüceltmeye çalışan; beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu yönünden dengeli ve sağlıklı bir kişiliğe, özgür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, girişimci, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli yurttaşlar yetiştirmek" olduğu belirtilmiştir (1739 Sayılı Türk Millî Eğitim Kanunu).

1939'dan itibaren düzenlenen Millî Eğitim Şuralarında da değerler eğitimi önemli gündem maddelerinden biri olmuştur. Bilindiği üzere Millî Eğitim Şuralarında alınan kararlar Türk millî eğitiminin yönünü belirlemede önemli bir fonksiyon üstlenmektedir. Millî Eğitim Şurası, MEB'in üst danışma kuruludur. Eğitim sisteminin daha nitelikli olması için gerekli analizleri yapar ve tavsiye niteliğinde kararlar alır. Bu bağlamda Millî Eğitim Şuralarında eğitim sisteminin sorunlarını çözmeye yönelik kararlar alınmış, öneriler sunulmuştur (Deniz, 2001, s.177).

1943 yılında düzenlenen 2. Millî Eğitim Şurası'nda Türk çocuğunun sahip olması gereken vasıflar şöyle ifade edilmiştir: Türk çocuğu güzel ve doğru değerler doğrultusunda yaşar ve topluma da bu yönde telkinde bulunur. Milletine yararlı olma çabası içerisinde. Milletinin mutluluğu ile mutlu olur. Görevlerini titizlikle yerine getirir.

Hakkını arar, başkalarının haklarına da riayet eder. Yasalara uygun davranır. İyi ve doğru fiilleri işler. Doğruyu ve iyiyi cesaretle savunur. Toplumsal işlerde diğer vatandaşlarla ile iş birliği yapar. Atalarından gelen maddi, manevi, insani ve millî değerleri korur, zenginleştirerek kendinden sonra gelen nesillere devreder. Bencil değildir. Her işinde doğru ve samimidir. Gösterişten ve şarlatanlıktan uzak durur. Adaletle azami surette değer verir. Aileyi büyük önem atfeder. Kibirli ve müsrif değildir. Cömerttir. Merhametli ve şefkatlidir (II. Millî Eğitim Şurası, s.104-106).

IX. Millî Eğitim Şurası'nda Türk Millî Eğitim sisteminin Atatürk inkılâplarına ve Türk milliyetçiliğine gönülden bağlı; Türk ulusunun maddi ve manevi değerlerini benimseyen, muhafaza eden ve geliştiren, bedenlen, zihnen, ahlâken ve ruhen olgun, insan haklarına saygılı, sorumluluk sahibi, yapıcı, yaratıcı ve verimli bireyler yetiştirmeyi amaçladığı vurgulanmıştır (IX. Millî Eğitim Şurası, 24 Haziran-4 Temmuz 1974).

Yine XVIII. Millî Eğitim Şurası'nda; okulda insani, ahlaki, sosyal, kültürel ve demokratik değerlerin geliştirilmesine yönelik çalışmaların yapılması yönünde karar alınmıştır (XVIII. Millî Eğitim Şurası, 1-5 Kasım 2010).

Böylesine önemli olan değerler eğitimi, elbette Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programlarında da yerini almıştır. Örneğin 1952 TDEÖP'de ders kitaplarına seçilecek metinlerin edebî sanatlara ilişkin malumatla birlikte öğrencilerin fikrî gelişimine katkı sağlayacak bir içerik taşımasının gerekliliği vurgulanmıştır. 1960 TDEÖP'de metinlerin öğrenciyi doğrudan sanatçı ile temasa geçirmesi gerektiği ifade edilmiş, örnek metinlerin sanatçıların örnek tipler olması gereğine işaret edilmiştir (Yücel, 2017, s.131). 1992 TDEÖP'de genel amaçlar kısmında öğrencilerin millî ve manevi değerlere sahip bireyler olarak yetiştirilmesinin amaçlandığı, bunun için millî nitelikteki eserlerden yararlanılmasının gerekliliği vurgulanmıştır (TDEÖP, 1992, s.814-817). 2015 TDEÖP'de edebî metinler vasıtasıyla öğrencilerin Türk edebiyatının ve kültürünün ana niteliklerini, mühim sanatçıları ve eserlerini tanıyacakları, böylece millî, manevi ve evrensel değerleri benimseyecekleri ifade edilmiştir (TDEÖP, 2015).

2018 TDEÖP'de ortaöğretim ile öğrencilerin, alt öğretim kurumlarında kazandıkları yetkinlikleri geliştirmelerinin, millî ve manevi değerleri bir hayat tarzı haline getirmelerinin hedeflendiği belirtilir. Program'da millî değerler, öğretim programlarının perspektifini oluşturan ilkeler toplamı olarak tanımlanır. Ayrıca değerler, bireyin karşılaştığı sorunlarla baş etmede ihtiyaç duyduğu gücün kaynağı olarak belirtilir. Bunun yanı sıra değerlerin programda yer yer, parça parça , ünite ünite bulunmadığı; öğretim programının her yerine nüfuz ettiği vurgulanır. Öğretim programlarında yer alan "kök değerler" ise *adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik* şeklinde ifade edilir (TDEÖP, 2018, s.5). Sözü edilen kök değerlerle ilişkili tutum ve davranışlar Bakanlıkça şöyle belirtilmiştir:

Tablo 1. Değerler ve Değerlere İlişkin Tutum ve Davranışlar (MEB, 2017, s. 22)

| |
|--|
| <i>Adalet</i> ; paylaşımcılık, adillik, eşit davranma, ... |
| <i>dostluk</i> ; anlayışlılık, dayanışma, güven duyma, sadık olma, diğerkâmlık, vefalılık, yardımseverlik |
| <i>dürüstlük</i> ; açıklık ve anlaşılabilirlik, düzgün ve istikrarlı olma, doğru sözlülük, güvenilirlik, sözünde durma... |
| <i>öz denetim</i> ; davranışlarının sorumluluğunu üstlenme, davranışlarını kontrol etme, öz güven sahibi olma, gereken durumda özür dileme... |
| <i>sabır</i> ; dirençli ve dayanıklı olma, azimli olma, tahammül etme, beklemeyi bilme, sebatkâr olma... |
| <i>saygı</i> ; muhatabının statüsünü, özelliklerini ve durumunu göz önüne alma; başkalarına kendine davranılmasını istediği şekilde davranma, alçak gönüllülük, diğer insanların kişiliklerine değer verme ... |
| <i>sevgi</i> ; aile birliğine önem verme, diğerkâm olma, sevgiyi uygun şekilde ifade etme, fedakârlık, güven duyma, merhametlilik, vefalılık... |
| <i>sorumluluk</i> ; vatanına karşı sorumluluklarını yerine getirme, sözünde durma, kendisine, çevresine, ailesine karşı tutarlı ve güvenilir olma, davranışlarının sonuçlarını üstlenme... |
| <i>vatanseverlik</i> ; çalışkanlık ve üretkenlik, dayanışma, tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma, toplumu önemseme, kurallara ve kanunlara uyma, sadık olma, katılımcılık... |
| <i>yardımseverlik</i> ; cömertlik, iş birliği yapma, paylaşımcılık, dayanışma içinde bulunma, destek sunma, merhametlilik, misafirperverlik... |

Belirtildiği üzere Türk dili ve edebiyatı ders kitaplarındaki metinlerin değerler eğitimi açısından önemi büyüktür. Hasan Basri Gocul'un *Oğuzlama* adlı eserindeki hikâyeler (boylar) Türk dili ve edebiyatı ders kitaplarında değerlerin gençlere aktarılması için etkin bir şekilde kullanılabilir. Çalışmanın odak noktası budur. Eser, Dede Korkut Hikâyelerinden şu yönlerle ayrılır: Dede Korkut Hikâyeleri manzum-mensur karışık formda yazılmasına karşın *Oğuzlama* tamamen manzum formda ve metinlerarasılık tekniklerinin kullanılmasıyla (koşuklaştırma, yeniden yazım, indirgeme, genişletme vb.) kaleme alınmıştır. "Ana metin konumundaki *Oğuzlama*, alt metin konumundaki Dede Korkut Hikâyeleri'ni biçimce dönüştürmüştür. Bu dönüştürme, Dede Korkut boylarının dilini ve üslûbunu bozmamıştır. Alt metin olan Dede Korkut Hikâyelerinin sahip olduğu şiirsel, ahenkli, sade, açık, süssüz söyleyiş, üst metin olan *Oğuzlama*'da da aynen korunmuştur" (Erbek, 2021, s.210). Eserin tamamen manzum, ahenkli, halk söyleyişlerine, deyim ve atasözlerine ağırlık veren söyleyişe sahip olması; öğrencilerin *Oğuzlama*'dan alınan metni ilgi duyarak, seyerek değerleri edinmelerine katkıda bulunacaktır.

Eserde Dede Korkut Hikâyelerinden 11 tanesi bulunmaktadır:

1. Boğaç boyu
2. Deli Dumrul boyu
3. Kan Turalı boyu ,
4. Emren boyu
5. Basat boyu
6. Seğrek boyu
7. Alplarbaşı Salur Kazan Bey (evinin yağmalanışı) boyu
8. Alplarbaşı Salur Kazan Bey (oğlunun tutsaklığı) boyu
9. Alplarbaşı Salur Kazan Bey (kendisinin tutsaklığı) boyu
10. Bamsı Beyrek boyu
11. Alplarbaşı Salur Kazan Bey (dayısının öldürülüşü) boyu

Alan yazında gerçekleştirilen çalışmalardan Eskimen (2018), ortaöğretim 9. sınıf Türk dili ve edebiyatı ders kitabında yer alan 19 metinde, 10. sınıf ders kitabında ise 9 metinde Program'da sözü edilen kök değerlerin bulunmadığını ifade etmektedir (s.65). Bu itibarla Türk dili ve edebiyatı ders kitapları için yeni metinler düşünülmelidir. Hasan Basri Gocul'un Oğuzlama adlı manzum destan metni, ders kitapları için iyi bir alternatif olabilir. Çalışmanın çıkış noktası budur. Çalışmada Oğuzlama'da yer alan değerler çıkarılmış, böylece eserdeki on bir boyun, değerlerin öğrencilere verilmesi doğrultusunda Türk dili ve edebiyatı ders kitaplarında kullanılabilirliği üzerinde durulmuştur. Çalışmada cevap aranan soru Oğuzlama'da yer alan değerlerin neler olduğudur.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Çalışma, bir durumu doküman incelemesi vasıtasıyla betimlediği için betimsel bir araştırmadır. Çalışmada veri toplamak amacıyla doküman analizi tekniğinden yararlanılmıştır. Doküman analizi; araştırılması amaçlanan olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsayan ve tek başına da veri toplama aracı olarak kullanılabilen bir veri toplama tekniği olarak da görülmekte ve tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Çalışma dokümanı olarak incelenen Hasan Basri Gocul'un *Oğuzlama* adlı manzum destanı, 2009 yılında Bayrak yayıncılık tarafından yayınlanmıştır.

Verilerin Toplanması

Araştırmada veriler Hasan Basri Gocul'un Oğuzlama adlı kitabından elde edilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 2018 yılında ortaya konan her müfredatta yer aldığı gibi Türk dili ve edebiyatı öğretim programında da yer alan kök değerler dikkate alınarak doküman analizi tekniğiyle incelenmiştir. Araştırmacılar tarafından ayrı ayrı kodlanan verilere ilişkin olarak tespit edilen kök değerlerin benzerlik oranı için Miles ve Huberman (1994) Güvenirlik=Görüş Birliği/(Görüş Birliği+Görüş Ayrılığı) X100 formülü kullanılarak araştırmanın güvenirliliği 86 bulunmuştur.

Verilerin Analizi

Oğuzlama'dan elde edilen veriler betimsel analiz yaklaşımıyla ele alınmıştır. Yıldırım ve Şimşek'e (2006) göre betimsel analizde, elde edilen veriler daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Elde edilen veriler araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre düzenlenebileceği gibi, görüşme ve gözlem süreçlerinde kullanılan sorular ya da boyutlar kullanılarak da sunulabilir. Betimsel analizde araştırmaya konu olan veriden yapılan doğrudan alıntılara sıklıkla yer verilmektedir. Buna ilişkin olarak Oğuzlama'ya ait bölümlerden doğrudan alıntılar yapılarak çalışmanın bulgular kısmı oluşturulmuştur. Eserdeki kök değer sayısı, kök değerlerin yer aldığı sayfalara yönelik tablo (Tablo 2) oluşturulmuştur. Oğuzlama'daki boylarda değerler, 2017 taslak programında belirtilen değerler ve bu değerlere ait tutum ve davranışlar göz önüne alınarak belirlenmiş; tespit

edilen değerlere ilişkin bir iki örnek vermek yoluyla doğrudan alıntılama yapılarak bulgular sunulmuştur. Çalışma, 2009 yılında Bayrak Yayınlarından çıkan Oğuzlama adlı manzum destan metni ile sınırlandırılmıştır.

BULGULAR

Oğuzlama'nın Boylarında Yer Alan Değerler:

Tablo 2. Hasan Basri Gocul'un Oğuzlama'sında Tespit Edilen Kök Değerler, Kök Değer Sayısı

| Kök Değerler | Eserdeki Kök Değer Sayısı | Kök Değerlerin Yer Aldığı Sayfalar |
|---------------|---------------------------|---|
| Sevgi | 47 | 57, 79, 80, 81, 84,85, 88, 98,112, 113, 119, 120, 138, 142, 144, 145, 157, 162, 164, 166, 171, 178, 179, 199, 202, 221, 228, 240, 246, 258, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 273, 307, 309, 337, 340, 345, 349, 384, 448, 457, 461 |
| Yardımsverlik | 19 | 45, 49, 50, 54, 55, 75, 139, 140, 141, 142, 279, 283, 302, 305, 307, 336, 365, 466, 504 |
| Saygı | 19 | 43, 46, 55, 61, 63, 64, 177, 180, 238, 239,240, 324, 331, 337, 372, 406, 407, 413, 423 |
| Vatanseverlik | 18 | 45, 124, 141, 142, 156, 161, 207, 243, 244, 245, 294, 305, 306, 322, 360, 405, 442, 494 |
| Dürüstlük | 7 | 65, 66, 69, 143, 319, 331, 461 |
| Sabır | 6 | 77, 116, 244, 344, 384, 385 |
| Sorumluluk | 6 | 83, 142, 181, 187, 291, 340 |
| Dostluk | 5 | 43, 344, 360, 389, 421 |
| Adalet | 4 | 48, 49, 54, 494 |
| Öz denetim | 4 | 120, 121, 324, 503 |

1. Adalet

Adalet değeriyle bağlantılı tutum ve davranışlar; insanlara eşit davranma ve elindekini çevredeki insanlarla paylaşmadır. Oğuzlama'da bu değere ilişkin örnek şöyledir:

Kazan Bey, adet üzere yağmalı aş verir, ancak adaletli ve teamüllere uygun şekilde davranmayı sadece İç Oğuz beylerini davet eder. Bu durum Dış Oğuz'da haklı bir üzüntüye ve gönül koymaya sebep olur. Beyler halka karşı adil olmak durumundadır. Hikâyede Bey'in adaletsiz tutumu geri dönüşü olmayan ciddi problemler doğurur.

"Kurt gözlü, at ağızlı, yay kaşlı Uruz Koca:

Kazan'ın davranışı nasıl gitmez ki güce

Dış Oğuz'dan habersiz yağmalatmış evini?

Var olsa gerek, dedi, bize karşı bir kini!"

Bey Emen bir yaralı aslan gibi kükredi:

"Darlanıp bunalsaydı bizi arardı!" dedi.

Kazan'in İç Oğuz'u tek olarak dâveti

Mucip oldu beriki tarafta adâveti". (s.494)

2.Dostluk

Dostluk değeriyle ilişkili bazı tutum ve davranışlar; başkalarını düşünme, insanlara güvenme, anlayışlılık, dayanışma, sadakat, vefakârlık ve yardımlaşma'dır. Oğuzlama'da bu değere ilişkin bir örnek şöyledir:

Uruz, Toman'ın kalesinde esir tutulan babası Kazan Bey'i kurtarmaya giderken Kazan Bey'in yiğitlerinden yardım ister. On altı yiğit, vefa gösterirler ve Bey'lerini kurtarmak için onunla beraber yola düşerler. Bu durum dostluğun, zor durumda kaldığında dostunu yalnız bırakmamanın, ölümüne onun arkasında durmanın bir göstergesi olarak göze çarpmaktadır. Bu epizot, dostluk değeriyle ilişkili tutum ve davranışlardan vefakârlık, sadakat ve dayanışmanın da bir örneğidir :

"SÖYLEME

...

Attan inip peşledi Uruz'u on altı er,
Kalenin kapısını topuzlarla döğdüler.
Gayetle kısa sürdü kapıyı kırma işi...
Kılıçtan geçirdiler çok sayıda keşişi." (s.389)

3.Dürüstlük

Dürüstlük değeriyle bağlantılı bazı tutum ve davranışlar; açıklık ve anlaşılabilirlik, doğru sözlülük, istikrarlılık, güvenilirlik ve sözünde durma'dır. Oğuzlama'da bu değere ilişkin örnekler şöyledir:

Yalincık, yalan söylemekle meşhur biridir. Dostu Beyrek'i düşman eline bırakır. Sonra da dönüp onun öldüğü yalanını uydurup yavuklusu Banı Çiçek'le evlilik hazırlıklarına girer. Yaptığı öyle kötüdür ki Beyrek, Yalincık'a karşı büyük bir gazap duyar. Ölüm cezasını çok gaddar bir şekilde vermeyi düşünür (s. 499). Yalincık'ın yalanlarının cezası fiziki değil, manevi bir ceza şeklinde uygulanır. Yalincık Beyrek'in kılıcının altından geçer. Oğuzlarda kılıç altından geçmek kesin bir şekilde affetmeyi gerektirir. Beyrek, töre gereği onu bağışlar. Yalan söyleme yasağı Yalincık'ın ifşa edilmesiyle vurgulanır (Abdulla, 2015, s.152).

Aşağıdaki şiir parçasında ise Bamsı Beyrek, yavuklusu Banı Çiçek'te beğendiği özellikleri sıralamaktadır. Onun en beğendiği huylardan biri, sözünde durmasıdır. Zaten hikâyelerin pek çok kısmında doğru sözlü olmak, dürüstlük övülür:

"...

Bel ince, omuzlar enli enlidir,
Al yanak, ak gerdan benli benlidir.
Söz tutma yönünden çok güvenlidir." (s.461)

Yine Kan Turalı boyunda Oğuzeli halkının hiç yalan söylememesinden, her söylediklerinin doğruya dayanmasından övgüyle bahsedilir:

“Gerçeğe dayanır konuşmaları,
Hiç yoktur doğruya yalan katanı.” (s. 143)

4. Öz Denetim

Öz denetim değeriyle ilişkili bazı tutum ve davranışlar; kontrollü olma, davranışlarının sorumluluğunu üstlenme, öz güvenli olma, hata yaptığında muhatabından özür dilemedir. Oğuzlarda hüner göstermeden, alplığını ispatlamadan isim bile verilmez. Bu yaş genellikler erginliğini tamamladığı 15 yaş olarak ifade edilir. Oğuz alpinin karakter özellikleri örnek niteliktedir. Hikâyelerin genelinde öz denetim sahibi, dürüst, mert, yiğit, hak gözeten kişiler olarak gösterilen alplar içerisinde tek istisna Deli Dumrul’dur. O insanlara haksızlık yapar. Ancak aynı hadsizliği Tanrı’ya karşı yapınca Tanrı tarafından yola getirilir. Yine bir hikâyede Kazan Bey de yıllarını savaş meydanlarında geçirmiştir. Yiğitliğine, kılıcına fazlasıyla güvenmektedir. Alplık yolunda yıllarını vermiş, çok fedakârlık yapmış, çok emek harcamıştır. Bu çabalarının neticesinde asla yenilmeyen bir yiğit kişi olmuştur. Kendisine fazlasıyla güvenmektedir. Ki savaşlarda aldığı sonuçlar da bu özgüveni haklı çıkarır. Kazan Bey, bir çarpışmada şöyle seslenir:

“SÖYLEME
Döğüş meydanlarında
Saç, sakal aklamışım!
Kiminle savaşmışsam
Mutlaka haklamışım!
En büyük hünerimi
Bu güne saklamışım!
Birçok beyler kavgaya tutuştular Kazan'la,
Bir bir geri döndüler belenmiş olup kanla.” (s.324)

5. Sabır

Sabır değeriyle bağlantılı bazı tutum ve davranışlar; azimlilik, tahammüllü olma, beklemeyi bilme, metanet ve sebatkârlıktır. Oğuzlama’da bu değere ilişkin örnekler şöyledir:

Alplarbaşı Salur Kazan (kendisinin tutsaklığı) boyunda, Uruz Bey, babasını tutsaklıktan kurtarmak için hemen atlanıp tek başına yola çıkmak ister. Annesi Burla Hatun ona sabır tavsiye eder. Zira fevri hareket etmenin sonu hüsrandır. Anacığı tecrübelerine dayanarak bunu oğluna ifade eder. Sabırsızlık çılgınlıktır. Sabırsızlık edip plansız programsız hareket etmek iyi sonuç getirmeyecektir:

“SÖYLEME

Çıldırın mı oğulcuk? Böyle öç güdülür mü?

Yapyabancı illere yapıyalnız gidilir mi?

Döğüşmek, atan beyi kurtarmak şöyle dursun,

Yolda, belde kalır da kurt, kuşa yem olursun.

Yelineksin yelinek, her işin sabır başı,

Hele az sabırlı ol, çatlama sabırtaşı!..

Burla'nın gözlerinde nice damla yaş sızdı.” (s.384)

Uruz Bey'in dayısı Kara Güne de yeğenine sabrı tavsiye eder. Her şeyin bir zamanı vardır. Sabreden muradına erecektir. Sabretmek akıllı insanın işidir. Sabrın sonu selamettir. Aynı zamanda öğüt dinlemek de elzemdir. Sabır belayı defetmeye vesile olur:

“SÖYLEME

Dertliyiz atan beyin tutsaklık derdiyle biz,

Düşüncen düşüncemiz, dileğin dileğimiz!

Elbet ki gelecektir öç almanın sırası,

Elbet ki yanacaktır bir gün murat çırası!

Akıllı sabrı sever.

Sabır, belâyı savar.

Evmemek evmekten yeğ,

Öğütçüne gel baş eğ!” (s.385)

6. Saygı

Saygı değeriyle ilişkili bazı tutum ve davranışlar; alçak gönüllülük, başkalarına empati ile davranma, başkalarının şahsiyetlerine değer verme; muhatap olduğu insanların statüsünü gözetmedir. Oğuzlama'da bu değere ilişkin örnekler şöyledir:

Bamsı Beyrek boyunda mal getiren bezirgânlar, Bey'in otağına girdiklerinde Kam Büre Bey'in değil, oğlu Bamsı Beyrek'in elini öperler. Bu durum edepsizlik olarak görülür ve hemen özür dilemeyi gerektiren bir durumdur. Kam Büre Bey duruma hemen müdahale eder. Edep erkân hususunda bezirgânları uyarır. Kam Büre Bey, edepsizlik edenleri uyarır, yola getirmeyi arzular. Oğuzlarda saygısızlık müsamaha gösterilen bir durum değildir, hatta hiç görülecek bir durum değildir. Oğuzlarda herkes töreye, teammüllere uygun davranmak durumundadır, uymadıklarında yaptırımlarla muhatap olurlar. Aşağıdaki epizotta Bey'in statüsüne uygun tavır sergilemeyen, ona saygısızlık yapan bezirganlar Bey tarafından uyarılır:

SÖYLEME

Herşeyin be kavatlar

Edebi, erkânı var.

Tüylerim diken diken.

Atası durur iken

Öpülmez oğul eli!

Ben, bu yaşa ereli

Görmedim sizcileyin,

Çabuk özür dileyin!" (s.423)

Gurur ve kibir Oğuzlarda hoş görülen davranışlar değildir. Aşağıdaki epizotta Boğaç, alçakgönüllülük değerinden uzaklaşır. kendisine beylik verilmesiyle birlikte kibire, gurura kapılır. Kırk yiğide mesafe koyar, onların adlarını anmaz, onları meclislerine çağırmaz. Bunun sonucunda da toplumda huzursuzluk hâsıl olur, yanındaki kırk yiğit ona kin bağlarlar:

"BAHTSIZ NEYLESİN TAHTI? TAHT DEĞİŞTİRMEZ BAHTI!

...

Boğaç Bey anmaz oldu kırk ata yiğidini.

Küçümsensek, acısı çıkar mı gönlümüzden?

Kırk yiğidin kırkı da kin bağladı bu yüzden!

Sapa yerde derildi tek dert ile kırk öçdaş,

Burada uğrun uğrun dil dilleşti başa baş.

Gururlanıp dururken tahtında Boğaççağız

Öç almada birleşti şu sözlerle kırk ağız: "(s.63)

Oğuzların en ulu beyi Hanlar Hanı Bayındır Han'a bütün toplum büyük saygı duymaktadır. Muhatabının statüsüne uygun hareket etmek saygı değerinin bir tutumudur. Beğil Bey de ona saygıda kusur etmez, ona karşı örnek bir edep sergiler. Bu saygısı, Han tarafından görülür, Han da bu edepten ötürü onu ödüllendirir. Zira Oğuzlarda iyi, olumlu, değerli davranışlar karşılık bulur:

"BİR SORU: HÜNER ATIN MIDIR, ERİN MİDİR?

...

Han'a karşı edebi örneksiz bir edepti.

Saygısından ötürü Yüce Hanlar Hanı da

Verdi ona bol akça, karavaş, don, at, cıda." (s.177)

Oğuzlarda büyüğe saygı el öpmekle somutlaşır. Önemli işler için büyüklere danışılır, onların izni alınır. Eğrek de cenge gitmek üzere yola çıkarken elini öpüp Salur Kazan Bey'den izin alır:

“SÖYLEME

...

Bir yaman cenk edeyim,

Kendimi denk edeyim

Yurdumdaki beylere,

Oturayım her yere!

El öptü, izin aldı ılgar için Kazan'dan.” (s.239)

7. Sevgi

Sevgi değeriyle ilişkili bazı tutum ve davranışlar; sevgisini münasip şekilde belirtme, fedakârlık, güven duyma, merhametlilik, aileye değer verme, diğerkâm olma ve vefakârlıktır. Oğuzlama'da bu değere ilişkin örnekler şöyledir:

Oğuzlama'daki boyların hemen hepsinde sevgi değişik formlarıyla yer almaktadır: Anne sevgisi, evlat sevgisi, eşe duyulan sevgi, baba sevgisi, doğa sevgisi, kardeş sevgisi vb... Ayrıca boylarda aileye ve çocuğa büyük önem verilir.

Örneğin, Boğaç boyunda, kırk yiğit beylik alması dolayısıyla gurura kapılan Boğaç Han'a kin bağlarlar ve onu babası Dirse Han'a kötülerler. Dirse Han, kendisine asilik edeceğini düşündüğü oğlu Boğaç'ı av esnasında yaralar. Boğaç'ın annesi, heyecanla avdan dönmesini beklediği sevgili oğlu dönmeyince yıkılır, evlat acısı yüreğini yakar. Ardından da kırk ince belli kızı yanına alıp oğlunu aramaya çıkar (s. 66)

Deli Dumrul boyunda; Deli Dumrul, Azrail canını almadan önce çok sevdiği karısıyla ve iki yavrusuyla helalleşmek üzere eve gider. Kocasının canını Al Kanatlı Azrail'in alacağını duyan hanımı, sevgili eşinin canının bağışlanması için canını vermeye razı olur. Kocasına hem çocuklarının babası hem de eşi olduğu için çok değer vermektedir (s. 98)

Seğrek boyunda; Seğrek, ağabeyi Eğrek'in tutsak olduğunu öğrenince bir an bile içi rahat etmez olur. Hatta gerdeğe bile girmeden onu kurtarmak için yollara düşer. Kardeşine duyduğu sevgi, her şeyin önüne geçer. Kardeşini kurtarmak için kahraman ölümü göze alır. Onu gitmekten vazgeçirmeye çalışan atasına Seğrek şöyle seslenir:

“Hem ölümden kaçınmaklık doğru mudur?

Kardaş için, kardaş için bir can çok mu?” (s.261)

Oğuzlama'daki alplar atlarını öyle severler ki onları kardeşleri gibi görürler. Zira atı ona alplık kazandırır, yeri gelir aylarca alpın tek yoldaşı, tek sırdaşı olur. Hatta galibiyetteki hüner ona bağlanır. Aşağıdaki parçada kahraman atına olan sevgisini yeminle dile getirmektedir:

“Kitaba el olsun ki söylemem yalan:

Ben sana “Atım!” demem, “kardaşım!” derim!” (s.457)

At yiğidin dostu ve sırdaşı, onun en yakın yardımcısıdır. Yiğidin başarısında öncü konumdadır ve yiğitten üstün tutulur (Aliyev,2018, s.112).

Oğuz töresinde oğul, ataya kurban olur. Ata-baba öyle değerlidir ki kahraman dininden bile vazgeçmeye razı olur ancak atasından vazgeçmeye asla razı olmaz. Babası Salur Kazan'ı kurtarmak isteyen Uruz, onu yolundan çevirmeye çalışan annesine şöyle der:

“SÖYLEME

Oh, ağzını öpeyim, yalvarmanı artık kes,

Dinim değişebilir, kararım değişemez.

Yalnızca gideceğim yardımcım olmasa da,

‘Oğul, ataya kurban!’ deniliyor yasada.” (s.384)

Doğa unsurlarına da büyük bir sevgi duyulmaktadır. Kan Turalı boyunda; iki sevgili atlarını sürerken, bülbüller ötüşmekte, sular çağıldamaktadır; çiçek kokuları etrafı sarmıştır. Hikâyelerde doğa unsurları sık sık betimlenir, Oğuz yurdunun güzelliği vurgulanır. Bu durum vatan sevgisiyle de yakından ilişkilidir:

“...

Eşsizdi güzellikçe yalnız kaldıkları yer:

Dallarda şakır şakır ötüyordu bülbüller,

İnsanı boğuyordu binbir çiçek kokusu,

Ruhları okşuyordu çığıl çığıl akan su...

Epeyce oturdular; yediler ve içtiler.” (s.164)

8. Sorumluluk

Sorumluluk değeriyle bağlantılı bazı tutum ve davranışlar; kendisine, çevresine, ailesine, vatanına karşı sorumluluk sahibi olma; sözünde durma, tutarlılık, güvenilirliktir. Oğuzlama'da bu değere ilişkin örneklerden biri sorumluluk sahibi insanlara ilişkindir:

Kan Turalı boyundaki bir şiir parçasında Oğuz insanının topluma karşı yükümlülüklerinin bulunduğu; bu bakımdan toplumun, fertlerin topluma karşı sorumluluklarını yerine getirmesi konusunda hassasiyet duyduğu vurgulanır:

“Sevmezler geç kalkıp erken yatanı” (s.142)

Oğlunu kırk hainin sözüne inanıp okla ağır yaralayan Dirse Han suç işlediğinin farkına varır, bu suçtan sorumlu olduğunu düşünüp kendisinin de oklanmasını diler:

“Bu işte pek büyüktür, pek pek suç payım.
Nerede oğlum için gerdiğim yayım?
Kurun da oklarına bağır sunayım!
Ala gözden, kırk nökerim,
Burçak burçak yaş dökerim!” (s.83)

9. Vatanserverlik

Vatanserverlik değeriyle bağlantılı bazı tutum ve davranışlar; çalışkanlık, dayanışma, kurallara ve kanunlara bağlılık, sadakat, tarihsel ve doğal mirasa duyarlılık, toplumu önemseme ve katılımcılıktır. Oğuzlama’da bu değere ilişkin örnekler şöyledir:

Kan Turalı boyunda; Kan Turalı, vatani olan Oğuzeli’ni övgü dolu sözlerle yüceltir. Oğuzeli vatanıdır, en güzel yurttur, en iyi cengaverler Oğuzelinden çıkar:

“SÖYLEME
...
Yalan söylemekten Tanrım koruya,
Sevgili vatanım OĞUZELİ’dir,
Tanınmış yurtların en güzelidir!
Eğer aranırsa yavuz cenk eri
Orada bulunur en seçmeleri!..” (s.141)

Basat’ın ismi törelere bağlılıkla ve törelere uygun şekilde konulur:

“Şimdi sana töremizce koyayım ad,
Oğlum oğlum, senin ismin olsun (BASAT)!
Ben ad verdim, ömür versin Ulu Tanrı. (s.207)

Salur Kazan, oğlu Uruz’a kendini tanıtırken vatanının Oğuzeli olduğunu vurgular. Bey, Oğuzeli’nin vatani olmasından dolayı gururludur, bunu üstüne basa basa belirtir:

“SÖYLEME
Adım Salur Kazan’dır,
Oğuzeli vatanım!” (s.405)

10. Yardımseverlik

Yardımseverlik değeriyle bağlantılı bazı tutum ve davranışlar; cömertlik, iş birliği yapma, merhametlilik, konukseverlik, paylaşımcılık, destek sunma ve dayanışma içinde bulunmadır. Oğuzlama'da bu değere ilişkin örnekler şöyledir:

Oğuzlarda açları doyurmak, cömert olmak takdir edilen bir davranıştır. Dirse Han, Boğaç boyunda cömertliğiyle övünür. Kapısı herkese açıktır, aç görse doyurur, eli açıktır, merhametlidir; zira o seçkin bir Bey'dir. Biraz da cömertliği ve cengaverliği sonucunda seçkin konuma erişmiştir:

“SÖYLEME

Kapım açık, sofram geniş,
Aç doyurmak sevdiğim iş,
Adı seçkin bir beyim ben!
Bin düşmanı cenk yerine” (s.49)

TARTIŞMA ve SONUÇ

Çalışmanın temel sorusu olan Oğuzlama'da yer alan değerlere yönelik bulgular, Oğuzlama içerisinde yer alan boylarda 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı'nda öğrencilere kazandırılması hedeflenen kök değerlerin tamamının bulunduğu yönündedir. Eserde, evrensel nitelikli bu değerlerin yanı sıra millî ve dinî değerler de yer almaktadır. Boylarda, aileye büyük önem verilmekte, anne babaya evlat tarafından büyük bir hürmet ve sevgi duyulmaktadır. Boğaç boyunda, kahraman, yanlış yönlendirme sonucu onu ölümcül bir şekilde yaralayan babasını düşmanın elinden kurtarmış, büyük bir vefa örneği sergilemiştir. Doğa unsurlarına büyük bir sevgi duyulmakta, suya ve ağaca sevgi dolu sözcüklerle seslenilmektedir. Dürüstlük değeri boylarda; adil olma, sadakat gösterme, yalan söylememe, yalan söyleyeni cezalandırma biçiminde ele alınmaktadır. Saygı boylarda eşe saygı, anne babaya saygı, Han'a, Bey'e saygı, büyüklere saygı, töreye saygı gibi değişik şekillerde tezahür etmektedir. Cömertlik ve konukseverlik değeri boylarda toy düzenleme, misafir ağırlama, açları doyurma, çıplakları giydirme şeklinde görülmektedir. Oğuzlarda paylaşımcılık çok önemli görülmektedir. Hatta bu, beyliğin göstergelerinden addedilmektedir. Yine Oğuz kadınının sahip olduğu çalışkan, görenekli, yiğit, becerikli olmaya ilişkin nitelikler de bugün için kadının değerine işaret edecek örneklerdendir.

Oğuzlama'dan parçalara Türk dili ve edebiyatı ders kitabında yer verilebileceği önerisi yalnızca kök değerleri barındırması yönüyle değil destanların-hikâyelerin eğitimsel işlevlerini karşılaması açısından da önemlidir. Zira destanlar, millî ahlak ve şuuru sağlamak korumak gibi nitelikler taşır. Türk kültür ve felsefesine, değerler sistemine ve davranış kalıplarına yönelik ipuçları taşır. Oğuzlama'da da bu felsefe ve davranış kalıplarına ilişkin Oğuz töresince aç doyurmanın, elindekileri paylaşmanın önemine, kahramanlık göstererek ad almaya, yurt sevgisine, ataya, kardeşe, eşe, doğaya sevgi ve saygıya ilişkin örnekler taşır. Ferhan Oğuzkan (2000), destanların anlattığı ve

taşıdığı bazı motifler dolayısıyla çocuklara değer kazandırmada ve kültür aktarımına yönelik katkısını şöyle dikkatlere sunar: “Destanlarda belli bir ulusun veya ırkın yücelikleri, belli kişilerin kahramanlıkları mübalağalı bir biçimde anlatılsa da yiğitlik, güçlü ve sürekli aşk, acıma, yardımseverlik, yurt sevgisi, cesaret gibi motiflere geniş ölçüde yer verilmesi nedeniyle bu tür eserlerin çocuklar için önemi büyüktür. Çocuklar, kendi kavrayış ve ilgi seviyelerine göre yeniden yazılmış ulusal destanları veya öteki uluslara ait klasik destanlardan sadeleştirilerek alınan hikâyeleri zevk ve heyecanla okur” (s. 69). Oğuzlama Dede Korkut metninin bir yeniden yazımıdır. İçerik ve dil itibarıyla Dede Korkut anlatılarından farklı olmamakla birlikte; eser tamamen manzum formda olması ve üslubu yönüyle öğrenciler için dikkat çekici nitelik taşıyabilir. Ve yine atasözlerinin deyimlerin kullanımı, öğrencilerin kelime hazinelerinin genişletilmesi yönüyle de eser önem arz eder. Örneğin; Göreneksiz oğul sofraya çekmez/ Geçen zaman pişmanlıkla geri dönmez. /Ecel vâde ermeyince kimse ölmez./Uluşuben sular taşsa deniz dolmaz./Gönlün yüce tutan erde devlet olmaz./Kara koça kıymayınca yol alınmaz./Kara kılıç sallanmadan baş çelinmez./Yapa yapa karlar yağsa yazı kalmaz./Yapağılı gökçe çimen güze kalmaz. (s.43). Ayrıca eserde 141 farklı deyim 22 defa kullanılmıştır. Örneğin, göğüs geçirmek, gönül vermek, candan geçmek vb. (Erbek, 2021, s.397). Halk kültürü varlıkları ile konuşma dili özelliklerine kısa, açık ve kesin cümlelere yer verme, Türk dilinin gelişimini sunma gibi özellikleri dolayısıyla dile yönelik de önemli malzemeler taşır. Mehmet Emin Bars’a (2008) göre; atasözleri örneğin Köroğlu Destanı’nda fazlaca kullanılmaktadır. Belli bir vesile amacıyla söylenen bu sözler anlama belirginlik ve güç katma amacı taşımış ve ortak konuşma dili kullanılmıştır. Cümleler kısa, kesin ve açıktır. Düşünce yalın bir şekilde verilmiştir (s. 221-222).

Alan yazında destanlarda ve Dede Korkut anlatılarında yer alan değerlerin ve bu değerlerin eğitimle ilişkilendirilmesine yönelik çalışmalar (Yalçın ve Şengül 2004; Şahin, 2009; Özbay ve Karakuş Tayşi, 2011; Deveci, Belet ve Türe, 2013; Öden, 2023) yer almaktadır. Şahin (2019), çalışmasında iyi/lik, yardımseverlik ve cömertlik kavramları üzerinde durarak anne, baba, din, gelenek ve Dede Korkutvari kişiler üzerinden iyilik örnekleri sunar. Oğuzlama’da da iyilik dostluk, sevgi, yardımseverlik değerleri içinde değerlendirilerek örneklendirmeler bu değerler üzerinden gerçekleştirilmiştir. Özbay ve Karakuş Tayşi (2011), Dede Korkut anlatılarındaki değerleri rakamsal yolla belirtmiş en fazla yer verilen değerleri saygı, ardından sevgi, sorumluluk, dayanışma ve vatan sevgisi olarak sıralamıştır. Oğuzlama’da da tüm bu değerlere ilişkin örnekler yer almaktadır. Oğuzlama’da bu değerlerin sırası sevgi, yardımseverlik, saygı, vatanseverlik, dürüstlük, sabır, sorumluluk, dostluk, adalet ve öz denetim şeklindedir. Hacı Bektaş-ı Veli’nin Velayetnamesi’nde yer alan değerlere ilişkin çalışmalarında Gürgil, Kılcan, Kılıçoğlu ve Kurtoğlu (2019), en sık rastlanan değerlerin sırasıyla “saygı”, “yardımseverlik”, “sevgi”, “sorumluluk”, “sabır”, “öz denetim”, “dürüstlük”, “vatanseverlik”, “adalet” ve “dostluk” olduğunu belirlemişlerdir.

Deveci, Belet ve Türe (2013), çalışmalarında Dede Korkut anlatılarında yer alan değerleri; aile birliğine önem verme, sevgi, dürüstlük, saygı, estetik, cesaret, onurlu olma, dayanışma, vatanseverlik, cömertlik, merhamet olarak sıralamıştır. Çalışma konumuz olan Oğuzlama’da da bu değerlerin her birine ilişkin örneklere yer verilmektedir. Türk destanlarında değer aktarımı çalışmasında Öden (2023) Türkiye Türkçesine aktarılmış olan

Dede Korkut Kitabı'nda yer alan değerleri, Başkurt, Kırım-Tatar, Çuvaş, Uygur, Yakut, Gagauz, Nogay, Kırgız, Özbek, Hakas, Kazak destanlarından metinleri Schwartz'ın değer sınıflandırmasını esas alarak incelemiştir. Değerlerin ve değer önceliklerinin zaman, mekân ve sosyal şartlara göre değişebilir oluşu ayrıca Türk destanları üzerinden değerlerin ve değer önceliklerinin zaman, mekân ve sosyal şartlara göre değişebilir oluşu tespiti yapılmıştır.

Alan yazında her bir değer - örneğin misafirperverlik (Altunbay, 2016); saygı (Özdemir, 2017) -Dede Korkut kitabında yer alma durumunun irdelendiği çalışmalar da bulunmaktadır. Altunbay (2016) çalışmasında misafirperverlik ve toy düzenlenip yemek ikram edilmesine ilişkin Dede Korkut anlatılarından örnekler sunmuştur. Çalışmamız olan Oğuzlama'da (s. 49) da misafirperverlik, yardımseverlik ve açları doyurmak kapsamında örneklerle sunulmuştur. Özdemir (2017) Dede Korkut anlatılarında saygı değerinin çocuklar ve ebeveynlere yönelik örneklerini, eşler arasında saygı ifadelerini, büyüklere ve yöneticilere de büyük saygı duyulduğunu, el öpme davranışı ve buna ilişkin dile ve davranışlara yansıyan örneklerini tespit etmiştir. El öpmenin saygı ve biat göstergesi olduğuna ilişkin Hacı Bektaş-ı Veli'nin Velayetnamesi'ne ilişkin çalışmalarında Gürgil, Kılcan, Kılıçoğlu ve Kurtoglu (2019) bunun bir saygı göstergesi olarak kabul gördüğünü belirtmişlerdir. Çalışmada ele aldığımız Oğuzlama'da (s. 177) Oğuzların en ulu beyi Hanlar Hanı Bayındır Han'a bütün toplum büyük saygı duymaktadır. Beğil Bey'in ona saygıda kusur etmediğine dair örneklerle de yer verilmiştir. Yalçın ve Şengül (2004), çalışmalarında Dede Korkut anlatılarında aile, toplum ve çocuk ekseninde eğitim için öne sürülen birçok değer mevcut olduğunu belirterek anlatılardaki mesajları, aile ve toplumun çocuğa bakış eksenini, çocuğun, aile ve topluma bakış eksenini, çocuğun iç dünyasında oluşturduğu bilinç ekseninden hareketle değerlendirmişlerdir.

ÖNERİLER

Oğuzlama'daki boylar çeşitli millî ve evrensel değerleri yoğun şekilde içerdiğinden Türk dili ve edebiyatı ders kitaplarında bu metinlerin kullanılması kök değerlerin öğrencilere verilmesine ciddi ölçüde hizmet edecektir. Oğuzlama'nın boyları, metin şeklinde Dede Korkut anlatılarıyla birlikte kullanılabilir. Zira, bu tür metinler millî ahlak ve şuuru sağlamak korumak, Türk kültür ve felsefesine, değerler sistemine ve davranış kalıplarına yönelik ipuçları taşımak gibi nitelikler taşır. Oğuzlama'da da bu felsefe ve davranış kalıplarına ilişkin Oğuz töresince aç doyurmanın, elindekileri paylaşmanın önemine, kahramanlık göstererek ad almaya, kadının yeri ve önemine, diğer değerler sistemi ve davranış kalıplarına yönelik örneklerle fazlasıyla yer verilmiştir. Buna ilişkin gerçekleştirilecek etkinliklerle öğrencilerin değerlere ilişkin duyarlılıkları geliştirilebilir. Oğuzlama tamamen manzum olması; çok miktarda halk söyleyişi, deyim ve atasözleri, değişik yörelere ait ağız özellikleri içermesi özellikleriyle Türk dili ve edebiyatı dersi öğretim programı dil-anlatım kazanımlarına yönelik etkinlikler de ele alınabilir.

Etik Metni

“Bu makalede dergi yazım kurallarına, yayın ilkelerine, araştırma ve yayın etiği kurallarına, dergi etik kurallarına uyulmuştur. Makale ile ilgili doğabilecek her türlü ihlallerde sorumluluk yazarlara aittir. Bu çalışma etik kurul gerektirmeyen bir çalışmadır.

Yazar Katkı Oranı: Bu çalışmada birinci yazarın katkı oranı % 60, ikinci yazarın katkı oranı % 40'tır.

KAYNAKÇA

- Akbaş, O. (2008). Değer eğitimi akımlarına genel bir bakış, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6 (16), 9-27. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ded/issue/29184/312499>.
- Aliyev, K. (2018). *Açık kitap: Dede Korkut*. Ötüken.
- Altunbay , M. (2016). Temel bir değer olarak dede korkut'ta misafirperverlik ve izzeti ikram. *Akademik Bakış Dergisi* , 56, 359-371. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/383407>
- Bars, M. E. (2008). Atasözleri ve Köroğlu destanı'nda bazı kullanımları. *Turkish Studies- International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 3 (4), 212-223. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.365>
- Deniz, M. (2001). *Millî Eğitim Şûralarının tarihçesi ve eğitim politikalarına etkileri*. Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi. Isparta.
- Deveci, H., Belet, D. & Türe H. (2013). Dede korkut hikâyelerinde yer alan değerler. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12 (46), 294-321. <https://dergipark.org.tr/en/pub/esosder/issue/6160/82817>
- Erbek, İ. (2021). *Cumhuriyet dönemi destan öğretimi, Oğuznameler ve Hasan Basri Gocul'un Oğuzlama'sı*. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi.
- Eskimen, A. D. (2018). 2018 yılı Türk dili ve edebiyatı dersi öğretim programı ve 9.-10. Sınıf Türk dili ve edebiyatı ders kitaplarında yer alan değerler. *International Journal Of Social Science*, 66, 51-67. <http://dx.doi.org/10.9761/jasss7549>
- Gocul, H., B. (2009). *Oğuzlama*. Bayrak Yayıncılık.
- Gürgil, F., Kılcan, B., Kılıçoğlu, G. Kurtoğlu, F. S. (2019). Hünkar Hacı Bektaş Velî Velayetnamesi'nin kök değerler açısından incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 8(1), 446-461. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/teke/issue/44335/547963>
- MEB (2018). Ortaöğretim Türk Dili ve edebiyatı dersi (9,10, 11 ve 12. sınıflar) öğretim programı. 07.08.2023 tarihinde <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=353> sitesinden erişilmiştir.
- MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (2017). Müfredatta yenilik ve değişiklik çalışmalarımız üzerine. 23123740_ProgramtanYtYmkitapYY.pdf (meb.gov.tr) internet adresinden 09/08/2023 tarihinde erişilmiştir.
- Milli Eğitim Şurası Tutanakları. Geçmişten Günümüze Millî Eğitim Şûraları (meb.gov.tr) internet adresinden 10.08.2023 tarihinde erişilmiştir.
-

- Oğuzkan, A. Ferhan. (2000), *Çocuk edebiyatı*, Anı Yay.
- Öden, M. U. (2023). *Türk destanlarında değer aktarımı. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]*. Trakya Üniversitesi.
- Özdemir, C. (2017). Dede korkut kitabında saygı. *Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 16, 7-29.
<https://dergipark.org.tr/en/pub/diledeara/issue/31757/349917>
- Şahin, V. (2009). Dede korkut hikâyelerinde iyilik kültürü. I. Ulusal İyilik Sempozyumu, Elazığ. 23 Kasım 2011,
http://turkoloji.cu.edu.tr/HALKBILIM/veysel_sahin_dede_korkut.pdf
- Türk dili ve edebiyatı öğretim programı (1992). *T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi* 55, 2370, 814-839. (9 Kasım 1992).
- Ulusoy, K., & Dilmaç, B. (2018). *Değer eğitimi*. Pegem Akademi.
- Yalçın, S. K. & Şengül, M. (2004). Dede Korkut Hikâyeleri'nin çocuk eğitimi açısından öne sürdüğü değerler ve ortaya çıkarmak istediği tip üzerine bir değerlendirme. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14 (12), 209-223.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (6. Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, N. (2017). Çocuklara edebiyat ve değerler eğitimi için hazırlanmış bir manas kitabı. 2. *Uluslar Arası Türk Dili ve Edebiyatları Öğretimi Sempozyumu* içinde. Gazi Üniversitesi Matbaası.
- Yücel, A. (2017). Türk dili ve edebiyatı kitaplarında yer alan metinlerde ideal insan anlayışı. 2. *Uluslar Arası Türk Dili ve Edebiyatları Öğretimi Sempozyumu* içinde. Gazi Üniversitesi Matbaası.